

1980'den Günümüze Türkçe Yazılmış Beğenilen 10 Öykü

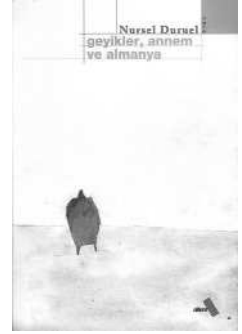
Geyikler, Annem ve Almanya'nın Serüveni

Nursel Duruel

Her öykünün yapısı, varlık gerekçesi, çıkış noktası ya da noktaları, yazılma süreci, doğduğu ortamla, zamanla uzak ya da yakın ilintisi, yazarının biçemi dahil bileşenlerinin tümü kendine özgüdür. Ortaya çıkınca, hele yayımlanınca, yazarıyla göbek bağı kopar, ondan bağımsız sürdürür serüvenini.

“Geyikler, Annem ve Almanya” öyküsünde beni yazmaya çağıran ilk etken ya da önde duran tetikleyici, bir kez karşılaştığım, adını bile bilmediğim bir kız çocuğuydu.

1970'li yılların sonlarına doğru TRT İstanbul Radyosu'nda “Nasıl Değişti?” başlıklı bir dizi program hazırlıyordum. Günlük yaşamın çeşitli alanlarındaki değişimi konu alan bu dizi için farklı kesimlerden pek çok insanla konuşmam gerekiyordu. Bir arkadaşım konuşacağım kişilerin listesine Feriköy'ün yoksul kesiminde oturan yaşlı bir hanım tanıdığını eklememi önermiş, istersem randevu alabileceğini söylemişti. Daha çok değişime tanık oldukları için ileri yaşlardaki insanlar öncelikli tercihimdi. Kararlaştırılan gün, verilen adrese kayıt teknisyeni bir arkadaşıyla birlikte gittik. Ev çok kalabalık ve gürültülüydü, yaşlı hanım ziyaretine gelen komşularını ağırlama derdindeydi. Değil kayıt yapmak, iki satır konuşmak bile mümkün değildi; oyalanmadan kalktık. Dört beş yaşlarında bir kız çocuğu sürekli ağlıyordu. Yatıştırmak için çabalayanları yanına yaklaştırmıyor, kendisinden bir iki yaş büyük görünen ablasına sığınmaya çalışıyor, onun arkasına saklanıyordu. “Nesi var?” diye sorduğumda derdini anlatamadığımı dilinin, Türkçesinin yetersiz olduğunu söylediler. Annesiyle

babası Almanya'da çalışıyorlarmış. İki kızı bir süreliğine buradaki akrabalarına bırakmak zorunda kalmışlar.

Çocuğun çaresiz bakışı uzun süre peşimi bırakmadı; her anımsayıta acı katmerlendi.

Göç, nedenleri ne olursa olsun (iş-aş arayışı, iklim koşulları, iskân politikaları, savaşlar), dünyanın en eski, en sancılı olgularından biri. Ne yazık ki göçlerin, göçlerle gelen ayrılıkların yıkımların, acıların sonu gelmiyor dünyamızda. Hele savaşların neden olduğu göçler!... Bedelini de en çok çocuklar ödüyor.

O çocuğun bir öykünün kahramanı olacağını, daha doğrusu öyküdeki kahramana kendinden çizgiler katacağını o sıralarda bilemezdim. İnsan bazı durumlarda “bunu mutlaka yazmalıyım” der ve o durumun sıcaklığı geçince yazamaz, yazmak istemez. Kimi kez de tersi olur. Belleğinin bir köşesinde kıvrılmış yatan bir düşünce, bir olgu, bir imge beklenmedik bir zamanda şiddetli bir dürtüye dönüşür.

11 Nisan 1980'de siyasi bir cinayetin kurbanı olan sevgili arkadaşım Ümit Kaftancıoğlu ile Radyo'da aynı serviste çalışıyorduk. Ümit çok çalışkan, çok üretken bir yazardı. Aynı zamanda başarılı, özgün işler çıkaran bir programcıydı. Birikimine güvendiği arkadaşlarını yazmaları için sürekli olarak kışkırtmaya çalışırdı. Bizi, elimiz kalem tuttuğu halde yazmadığımız için eleştirir, tembellikle suçlar, söylenir dururdu. Sonunda hepimize birer kitap ısmarlamaya kadar vardırırdı işi. Tanıdığı bir yayıncı çocuk kitaplarına ihtiyacı olduğunu söylemiş. Bunu duymak iyice heyecanlandırmıştı Ümit'i. “Artık kaçamayacaksınız, yayıncı bile hazır” diye sıkıştırıyordu bizi. Aslında ben ilköğretimden beri yazıyordum, elimde bitmiş öyküler vardı ama yayımlamayı düşünmüyordum. Bu konuda çoğu kişinin tuhaf bulabileceği bir tutukluğum vardı. Hâlâ öyleyim. Yazıyla ilişkimden hiç söz etmediğim için doğal olarak Ümit de bilmiyordu yazdığımı. Ona “peki” dememiştım ama biraz onun çalışkanlığının ve ısrarlarının yarattığı utanma duygusuyla, biraz da aklım yattığı için olsa gerek, oturup bir çocuk romanı yazmaya başladım. Doğurgan, hoş bir kurgu bulmuştım. Yazdıklarım da hiç fena görünmüyordu. Ancak, yirmi beş-otuz sayfadan sonra, bir gece edebiyatla köklü bağım, bakışım, anlayışım içtenlik adına isyan bayrağı çekti. Çocuk edebiyatı diye ayrı bir yazın kolunun varlığı su götürmez bir gerçek olsa da ben, edebiyatın bir bütün olduğunu, çocuk edebiyatı, yetişkin edebiyatı diye kategorilere ayırlamayacağımı düşünüyordum. İçinden yaş gruplarına göre sınır çizgileri geçirilen, pedagoji konusunda uzmanlık gerektiren bir alanda kalem oynamak, hem çocuklara hem kahramanları çocuk olan çok sevdiğim bazı edebi metinlere, onların yazarlarına hem de kendime karşı suç işliyormuşum gibi huzursuz ediyordu beni. O gece kitabı bir yana bıraktım, dipten gelen çağrıya kulak verip ‘Geyikler, Annem ve Almanya’yı yazdım.

Başta da söylediğim gibi öykünün yazımını o küçük kız tetiklemişti. Ancak, öykünün başka bileşenleri, gerek hayat gerek edebiyat bağlamında nicedir kendilerini biriktirmiyor olsalardı yine aynı öyküyü mü yazardım, bilmiyorum.

Öykünün kendi serüvenine gelince...

Yayımlama konusundaki iç didişmeyi kırıp Ankara'ya, *Türk Dili* dergisine göndermiştim. Birkaç gün sonra Fakir Baykurt Radyo'ya telefon etti, öyküyü beğendiğini, hemen yayımlanacağını haber vermek için aradığını söyledi. Baykurt'u yalnız okuru olarak tanıyordum, onunla daha önce ne konuşmuş ne de yüz yüze gelmiştik. Sanırım dergiye gönderilen öykülerle o sırada o ilgileniyordu. Teşekkür etmek dışında tek sözcük söyleyemedim. Nasıl oldu da gönderdim diye dayanılmaz bir pişmanlık duyuyordum. Sevinmedim mi? Elbette sevindim. Yine de baskın olan hayıflanmaydı.

Öykü, *Türk Dili*'nin 1979 Eylül sayısında çıkmıştı. Aynı ay içinde *Milliyet Sanat*'ta Zeyyat Selimoğlu'nun bir değinisiyle karşılaştım. Selimoğlu, 'Sanat: Güçlükleri Göğüslemek' başlıklı yazısında dönemin bunaltıcı atmosferini çiziyor, sanatın gücünden söz ediyordu: "İşte eylül... işte yeni sanat mevsiminin ilk ayı... işte yeni mevsimin bir başarısı! Sanatın sihiri, büyüklüğü: Şu dağdağa, şu karışıklıklar, şu sevgisizlikler, şu yokluklar ortamında bile, bakarsınız, tek bir öykü size umut aşılamaya yeter."

Edebiyat ürünleri de insanlarla birlikte geçiyorlar toplumsal evrelerin, hayatın içinden. Ayrıntıya girmemin, alıntı yapmamın nedeni, dönemin edebiyat ortamını, ustaların tutumunu anımsamak ve anımsatmaktır.

'Geyikler, Annem ve Almanya', aynı adı taşıyan kitaptaki ve *Yazılı Kaya*'daki öteki öykülere biraz haksızlık etmiş gibi gelir bana: Yerli, yabancı çeşitli antolojilere girdi. Antoloji hazırlayanlar, benden de öykü almak istiyorlarsa, çoğu kez ona yöneliyorlar. Bunda kısalığının da payı var sanırım.

Zaman içindeki yürüyüşünde farklı kılıklara büründüğü de oldu: Televizyon filmi yapıldı, radyolarda defalarca seslendirildi, edebiyat dergilerinden kadın dergilerine, çocuk dergilerine, meslek dergilerine kadar epeyce geniş bir yelpazede yazılı alanlar dolandı. Almanya'da ders kitabına girdi, Fransa'da bizdeki açık öğretime benzer bir kuruluş olan CNED'de (Centre Nationale d'Enseignement a Distance) Türkçe öğrenmek isteyenler için kullanılan metinler arasında yer aldı vb... Edebiyat dergilerinin bir bölümü ve film hariç, nerelere girip çıktığını hep sonradan duydum, rastlantılarla öğrendim. Bu, herkes için böyledir. Yazdıklarının sıkı takipçisi olanlar bile yapıtlarının dolanımındaki yüzünü, okurlardaki izini tam olarak göremez; belki görmesi de gerekmez. Kimi kez bir tek okur -iyi okur- yeter yazara.